

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Кафедра гуманітарних дисциплін та соціальної роботи

Гуманітарні аспекти формування особистості

Матеріали
VII Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції
від 29 травня 2019 р.

Львів – 2019

УДК 316.4.05: 009. 37.032

Г 93

**“Гуманітарні аспекти формування особистості”
(V ;2019 ; Львів)**

Матеріали VII Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції “Гуманітарні аспекти формування особистості”, 29 травня 2019 р.; [за заг. ред.: Нагірняка М.Я.]. – Львів : ЛДУ БЖД, 2019. – 151 с.

Рецензенти:

Кашуба М.В.,	доктор філософських наук, професор
Сухий О.М.,	доктор історичних наук, професор
Шуневиц Б.І.,	доктор педагогічних наук, професор

Відповідальний редактор: Нагірняк М.Я., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

До збірника увійшли статті, підготовлені учасниками VII Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції “Гуманітарні аспекти формування особистості”. Розглянуто дискусійні питання з проблем викладання гуманітарних наук у навчальних закладах технічного спрямування, методологічні засади діяльності науково-педагогічних працівників на сучасному етапі розвитку суспільства, проаналізовано їх вплив на становлення світоглядних позицій молоді людини, висвітлено мовний, психологічний, педагогічний, правовий, політичний, екологічний, етичний та естетичний аспекти підготовки фахівця ризиконебезпечних професій, досліджено роль християнської церкви у формуванні особистості.

Подано матеріали, які пропонуються читачеві та сприятимуть створенню умов для формування складових професійної компетентності і дадуть змогу формувати адекватну модель діяльності майбутнього спеціаліста

Для науковців викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх, хто цікавиться теоретичними та практичними проблемами гуманітарної сфери в Україні та світі.

Тексти надруковано в авторській редакції. За точність наведених фактів і даних відповідальність несуть автори опублікованих статей.

Рекомендовано до друку Вченою радою

Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

(Протокол № від « » травня 2019 р.)

© Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2019

© Кафедра гуманітарних дисциплін та соціальної роботи, 2019

© Нагірняк М.Я. 2019

Логвиненко В. Етнічна толерантність в соціальній роботі.....	113
Лоза А. Особистісна готовність та орієнтири студентської молоді щодо підприємницької діяльності.....	118
Мачинська Н. Стрес у професійній діяльності керівника.....	124
Трусевич О. Актуальні проблеми підготовки педагогічних працівників, як «фахівців соціальної сфери».....	130
Ярицька Л., Балицька В. Проблема радіоактивних відходів у сучасному світі.....	136
Відомості про авторів.....	145

УДК 364.042**Вікторія ЛОГВИНЕНКО**Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності**ЕТНІЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ**

В Україні проживають представники багатьох народів. Це можуть бути як поодинокі представники якогось етносу так і більш чисельні компактні поселення, які зберігають свої етнокультурні особливості. Окрім цього, Україні, як й іншим демократичним державам властиве (дещо меншою мірою) переміщення населення та міграція, що набуває потужної світової тенденції. Тому, в багатьох соціальних сферах постає необхідність врахування національного чинника, а в мігрантів можуть виникати проблеми з соціальною адаптацією, життєзабезпеченням, освітою, медичним обслуговуванням тощо. Цілком зрозуміло, що такі особи можуть стати клієнтами соціальних служб.

Соціальна робота в поліетнічному суспільстві передбачає створення умов для належного розвитку всіх груп населення, використання технологій з запобігання, недопущення конфліктних ситуацій, кризових явищ у міжетнічному середовищі, вирішення проблем пов'язаних із зміною середовища проживання представників окремих етносів. Соціальна робота з клієнтами іноетнічного походження має реалізуватися на засадах рівності прав і свобод людини незалежно від приналежності до якоїсь нації, культури, релігійних переконань, мови, тощо; визнання вільного здійснення особами своїх етнокультурних прав, збереження й розвитку національної, етнічної, культурної, мовної, релігійної самобутності. Це означає, що працівник має діяти на засадах толерантності, яка є одним з найважливіших принципів діяльності фахівців із соціальної

роботи. «Спеціалісти із соціальної роботи приймають проблеми й обставини клієнтів незалежно від їхнього способу життя, поведінки, соціального і національного походження, статі тощо» [3]. Соціальна робота має базуватись на повазі до людини, визнання її як унікальної цінності, що не залежить від жодних факторів. Тому, професійно важливою якістю соціального працівника є толерантність, й зокрема, в контексті нашого дослідження, – етнічна толерантність, яка є провідною в сучасному поліетнічному соціумі.

Проблемам терпимості в сучасному світі присвячено багато наукових праць серед яких є й такі, які розглядають різні аспекти етнічної та міжетнічної толерантності. Зокрема, це дослідження таких науковців як Аксьонова В., Барбелко Н., Василюха О., Залановська Л., Ковальчук Г., Ляпунова В., Пірен М., Стець В., Татаренко Т., Тишик І., Ткачова Н., Чирва Я., та ін. Проте ці феномени залишаються недостатньо вивченими в контексті професійної діяльності соціальних працівників. Тому метою статті буде з'ясування значення етнічної толерантності в практиці соціальної роботи.

Загалом, толерантність це не лише терпимість до чужих цінностей, переконань, поведінки, а й намагання досягти узгодження різнорідних інтересів, потреб, поглядів без застосування тиску. Вона передбачає, що кожна людина може реалізовувати свої громадянські права, розвиватися соціально й економічно не зазнаючи будь-якої дискримінації. Толерантність є політичною та правовою необхідністю сучасного соціуму, а не лише моральним обов'язком конкретної особи. Власне в цьому контексті Декларація принципів толерантності, затверджена резолюцією генеральної конференції ЮНЕСКО у 1995 році, є дуже показовою. Толерантність означає повагу, прийняття й правильне розуміння багатоманітності культур, форм самовираження і способів вияву індивідуальності. Толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування і

свобода думки, совісті, переконань. Це гармонія в багатоманітності. Разом з тим толерантність це не поступки, поблажливість, це активне ставлення яке базується на визнанні універсальних прав і свобод людини. Толерантність несумісна з догматизмом, абсолютизацією істини й має відповідати нормам встановленим в міжнародних правових актах в галузі прав людини [2].

Щодо визначення змісту етнічної толерантності існують різні підходи [1]. Загалом, етнічну толерантність розуміють як терпимість іноетнічної культури, іншого способу життя, традицій, звичаїв, обрядів. Крім цього вона виражається у визнанні цінностей, готовності особистості до побудови стосунків з представниками іншого етносу.

Толерантність визначає соціокультурний рівень міжособистісної взаємодії в суспільстві. Як зазначає М.І. Пірен : «толерантність може і повинна виступати основою і механізмом консолідації суспільства, вона є певним особистісним концептом, який передбачає не просто деякі засоби досягнення мети, а постає як категорія світоглядної спрямованості, обов'язок щодо поважання і утвердження прав і свобод людини, демократії і влади закону для кожної людини» [4, с. 53]. Толерантність має проявлятися в усіх сферах життєдіяльності, проте слід пам'ятати, що вона, як особистісна риса, є набутою і що людині «швидше органічно притаманна протилежна тенденція – настороженість, яка легко переходить у ворожість, агресію стосовно тих, хто від неї відрізняється, на неї не схожий. У кожної людини є несвідомий механізм, який фіксує відношення «свій-чужий». Підсвідомо інший індивід сприймається як такий, що представляє загрозу» [6, с. 499-500]. Очевидно, цей момент потрібно враховувати в професійній діяльності. В практиці соціальної роботи, спеціалісти апріорі мають володіти високим ступенем толерантності у всіх її різновидах, чого не скажеш про клієнтів соціальних служб. Фахівці в професійній діяльності

стикаються з іноетнічними національними традиціями, звичаями, нормами, які, цілком зрозуміло, не завжди співпадають з прийнятими в даному соціумі. Соціальний працівник має усвідомлювати, що його клієнти можуть мати свої, етнічно зумовлені, способи особистої взаємодії, ведення побуту, виховання дітей, можуть сповідувати іншу релігію, спілкуватися іншою мовою, тощо. Це може вступати в дисонанс з традиційною культурою. Тому, терпимість по відношенню до таких людей передбачає прийняття того, що члени суспільства можуть мати інший спосіб життя і етнокультурні цінності. Етнічна толерантність соціального працівника передбачає недопущення будь-яких елементів критики та засудження національної культури свого клієнта та вимагає однакового ставлення і надання якісних соціальних послуг незалежно від національної приналежності. Разом з тим, це не означає, що фахівець має поблажливо ставитися до таких проявів етнокультури, які б порушували громадянські права інших осіб чи виражали зневагу. Наприклад, суворе поводження з членами сім'ї, яке може бути нормою в культурі певного етносу чи суспільства, з позиції українського соціуму - буде мати ознаки домашнього насильства, а специфіка виховання, навчання дітей, гігієни - дитячої бездоглядності. «Основою толерантності є визнання права на відмінність. Вона проявляється в сприйнятті іншої людини такою, якою вона є, повазі до іншої точки зору, стриманості до того, хто її не поділяє, розуміння та прийняття традицій, цінностей і культури представників іншої національності, віри, поглядів тощо. Водночас ... аморально й злочинно миритися з расизмом, насильством, приниженням гідності, утиском інтересів і прав людини іншої національності та раси» [5, с. 74]. Етнічна толерантність соціального працівника має бути активною ознакою особистості, якій не властиве байдуже ставлення до чужої культури й способу життя, особливо коли наслідками таких «іноетнічних традицій» можуть стати

жорстоке поводження, несправедливість, бездоглядність та ін. В роботі з такими клієнтами соціальному працівнику необхідно досягати взаємоповаги, розуміння й узгодження різнорідних інтересів і точок зору ненасильницькими способами, без застосування тиску, використовуючи соціально-педагогічні методи. Крім цього соціальний працівник має володіти етнокультурною компетентністю. Він має бути готовий до міжкультурної комунікації, а для цього необхідно володіти високою особистою етнічною культурою та знати основні особливості національної культури, етикету, релігійних культів та обрядовості, традиційного способу життя, етнопсихологічних рис національного характеру своїх клієнтів. Для цього потрібне розуміння таких феноменів як етнос, нація, національна культура. Національна культура значною мірою визначає ставлення людини до різних соціальних феноменів, інших культурних норм і принципів, спосіб її життєдіяльності. Саме тому фахівцю необхідно мати чіткі уявлення про те, як набувається та передається соціокультурний досвід, які існують базисні цінності культури, основні культурно-історичні центри і регіони світу, розуміти закономірності їх функціонування та розвитку, знати рідну, державну та іноземні мови, особливості віровчення та культу світових та національних релігій, національні особливості культур народу, народних традицій та вміти їх використовувати в професійній діяльності. Це допоможе налагодити кращий контакт з клієнтами та ефективніше провадити професійну діяльність.

Отже, етнічна толерантність є важливою особистісною рисою, яка визначає якість професійної взаємодії з клієнтами, які належать до інших етносів. Для цього вона має поєднуватися з етнокультурною компетентністю і відповідати критеріям не лише терпимості, а й паритетних взаємовідносин з клієнтом, емпатії, соціальної активності і відповідальності.

Список використаних джерел

1. Василюха О. В. Етнічна толерантність: концептуалізація поняття / О. В. Василюха // Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки. – 2016. - Т. 21, Вип. 3. – С. 82-88. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_sip_2016_21_3_10.
2. Декларация принципів терпимости Утверждена резолюцией 5.61 Генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 года // [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503 – Назва з екрана.
3. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uazakon.com/document>. – Назва з екрана.
4. Пірен М. І. Толерантність – дієвий чинник злагоди та консолідації в сучасному українському суспільстві / М. І. Пірен // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2015. - № 2. - С. 51-56.
5. Пірен М. І. Толерантність – моральний феномен епохи відкритих суспільств / М. І. Пірен // Габітус. – 2016. – Вип. 1. – С. 73-79.
6. Семенів Н. М. Теоретико-методологічні аспекти етнічної толерантності в контексті міжетнічної взаємодії / Н. М. Семенів // Проблеми сучасної психології. – 2016. – Вип. 34. – С. 494-503. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2016_34_39

УДК 316.334.2

Андрій ЛОЗА

Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

ОСОБИСТІСНА ГОТОВНІСТЬ ТА ОРІЄНТИРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЩОДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Формування ринкового середовища невіддільне від аналізу явищ і феноменів, від яких залежатиме економічний поступ. Серед феноменів і чинників, здатних впливати на економічний розвиток країни, особливе місце належить підприємництву. Сьогодні ми є свідками відродження